

Θα ζήσουμε ζωή που δεν τη φανταζόμαστε;

Μπορείς να συλλάβεις όσα δεν έχεις ξαναζήσει;

Τον Απρίλιο του 2010 η Ελλάδα μπήκε στο «μηχανισμό στήριξης». Για να αναδείξει, τότε, η ελληνική Αριστερά τις συνέπειες της εμπλοκής με την τρόικα, δανείστηκε τα παραδείγματα όσων έγιναν σε άλλες χώρες του κόσμου από τις οποίες είχε περάσει το ΔΝΤ. Όσο βαριές εκφράσεις και να χρησιμοποιούσαμε όμως, νομίζω ότι ούτε εμείς οι ίδιες συνειδητοποιούσαμε τον βαθμό της καταστροφής που ερχόταν. Οι περισσότεροι από εμάς, όπως και οι περισσότεροι άνθρωποι στην Ελλάδα γενικώς, δεν είχαν τέτοια βιώματα απότομης καθίζησης του βιοτικού επιπέδου, αφού είχαν ζήσει ή είχαν μνήμες μετά τον πόλεμο. Αυτό που φανταζόμασταν ότι θα γίνει, μάλλον έμοιαζε περισσότερο με το πώς βίωσε τελικά την κρίση η βόρεια Ευρώπη: σχετική αύξηση της ανεργίας, πάγωμα των μισθών, σχετική μείωση της αγοραστικής δύναμης. Απείχε πολύ από όσα ζήσαμε: εκτίναξη της ανεργίας, μαζική αστεγία, διάλυση του κοινωνικού ιστού, μαζική μετανάστευση μετά από δεκαετίες, καταστροφή των ζωών χιλιάδων ανθρώπων πολλοί από τους οποίους δεν κατάφεραν να ορθοποδήσουν ποτέ.

Όταν δεν έχεις βιώσει μια συνθήκη, όσο και να την διεκτραγωδείς στα λόγια, είναι πολύ δύσκολο να την φανταστείς στην πράξη.

Επόμενη πίστα: Ελλάδα 2.0

Ελπίζω βαθιά να διαψευστώ, αλλά υπάρχουν πολλά σημάδια πως σήμερα περνάμε στο επόμενο επίπεδο αυτής της συνθήκης: Ολόκληρα τμήματα του κρατικού μηχανισμού διαλύονται κυριολεκτικά κάτω από την υπερδεκαετή υποχρηματοδότηση, την ιδιωτικοποίηση και την παράδοση στους εργολάβους. Υποδομές καταρρέουν, το προσωπικό μειώνεται και γερνάει, οι λίγοι νέοι εργαζόμενοι είναι για λίγους μήνες σε ένα πόστο και δεν μπορούν να αποκτήσουν εμπειρία και σύνδεση με τις συναδέλφισσές τους, ολόκληρα τμήματα καταργούνται. Οι μόνοι τομείς που δεν επηρεάζονται είναι αστυνομία (όταν είναι να ρίξει ξύλο, γιατί οι μαφίες μάλλον αλωνίζουν) και οι εισπρακτικοί μηχανισμοί.

Δεν αναφέρομαι στη συρρίκνωση των τομέων του κράτους πρόνοιας, της εκπαίδευσης, των παιδικών σταθμών, των δομών φροντίδας των ηλικιωμένων. Αυτά τα ζούσαμε ήδη από τα προηγούμενα χρόνια. Αναφέρομαι στην αποσάθρωση όλων των στοιχειωδών μηχανισμών που εγγυώνται την ομαλή κοινωνική αναπαραγωγή (βασικές ζωτικές ανάγκες του εργαζόμενου πληθυσμού, λειτουργικές μεταφορές για ανθρώπους και εμπορεύματα, μηχανισμοί πολιτικής προστασίας κοκ) και την εύρυθμη

λειτουργία ακόμα και του ίδιου του καπιταλιστικού συστήματος με τους όρους που είχαμε μάθει να συμβαίνει, ακόμα και στη φάση της οικονομικής κρίσης. Στη συνθήκη της κρίσης, μετατράπηκε σε ατομική ευθύνη το δικαίωμα στην εργασία, το οποίο είναι θεωρητικά κατοχυρωμένο στο αστικό σύνταγμα. Η φτώχεια ανάχθηκε σε ζήτημα προσωπικής ανικανότητας. Η ανασφάλεια, όμως, ήταν κυρίαρχα οικονομική, σε συνδυασμό με τις προεκτάσεις που αυτό έπαιρνε, αν πχ σου τύχαινε κάποιο απρόοπτο υγείας που δεν κάλυπτε το αποδυναμωμένο ΕΣΥ.

Φαίνεται ότι μπαίνουμε ή έχουμε ήδη μπει σε νέα πίστα: Ολοένα και πιο συχνά, τρένα συγκρούονται, χωριά πνίγονται, τεράστιες φωτιές κοστίζουν πολλές ανθρώπινες ζωές ή καίνε ρεκόρ εκτάσεων και σβήνουν στη θάλασσα. Επιπλέον, δεν είναι μόνο τα μεγάλα συμβάντα που επιχειρείται να αποδοθούν στην «κακιά ώρα», τις «θεομηνίες», την κλιματική κρίση ή τους μετανάστες — δείχνοντας τον «παρία» για να μην δούμε την εξουσία. Στο ίδιο σύνολο εντάσσονται τα διαρκή «μικρά» καθημερινά όπως οι σοβάδες που πέφτουν στα κεφάλια των μαθητών στα σχολεία της Αθήνας. Τα νοσοκομεία και τα κέντρα υγείας που διαλύονται, ειδικά στην περιφέρεια, όπου υγειονομικοί παραιτούνται ή καταρρέουν από την υπερκόπωση, κλινικές κλείνουν κυριολεκτικά, στερώντας από τους κατοίκους πράγματα που θεωρούνταν για δεκαετίες αυτονόητα. Στο ΕΚΑΒ, οι οδηγοί μπορούν πλέον να μην είναι διασώστες. Οι θάνατοι στις καρότσες των αγροτικών φέτος το καλοκαίρι δεν ήταν τυχαίοι.

Κινδυνεύουμε, λοιπόν, ξανά, να μην μπορούμε να διανοηθούμε τι πρόκειται να συμβεί από δω και πέρα, παρότι το βλέπουμε μπροστά στα μάτια μας. Δεν έχουμε ζήσει περιόδους που το κράτος να μην εγγυάται αυτές τις βασικές κοινωνικές λειτουργίες, δεν προλάβαμε τον πόλεμο και την κατοχή. Εκπαιδευτήκαμε σε μία συνθήκη που αυτά ήταν στοιχειωδώς λυμένα και ο λαϊκός παράγοντας κυρίως διεκδικούσε μεγαλύτερο μερίδιο από τον παραγόμενο πλούτο, καλύτερες παροχές, κράτος πρόνοιας, μεγαλύτερες συντάξεις πιο νωρίς. Δεν είναι εύκολο να διανοηθούμε μια διαφορετική συνθήκη, πόσο μάλλον να προσαρμολογήσουμε πολιτικά σε αυτήν.

 «Ό,τι έχουμε είμαστε εμείς». Χρειαζόμαστε κι άλλα.

Οι πρακτικές που βασίζονται στο «ό,τι έχουμε είμαστε εμείς» και «ο λαός θα σώσει το λαό» είναι σε απολύτως σωστή κατεύθυνση και οικοδομούν ξανά μια παράδοση έμπρακτης αυτοοργάνωσης και αλληλεγγύης, η οποία έλειπε για πολλά χρόνια, παρότι στην Ελλάδα έχει υπάρξει η παράδοση του ΕΑΜ και της μισοξεχασμένης «Εθνικής Αλληλεγγύης». Παρότι τα χρόνια της οικονομικής κρίσης είχαν ανθίσει πολλά εγχειρήματα αλληλεγγύης στις μεγάλες πόλεις, τα οποία υποχώρησαν σε σημαντικό βαθμό μετά την ήττα του 2015, ποτέ δεν αγκαλιάστηκαν συνολικά από το ανταγωνιστικό κίνημα στη σύγχρονη περίοδο. Χρειάζεται, άρα, να δουλέψουμε ακόμα περισσότερο σε αυτό το σκέλος, και σε πιο μεγάλη κλίμακα.

Δεν είμαστε όμως και στην ίδια εποχή με αυτή της Εθνικής Αλληλεγγύης. Παρότι υπάρχουν στιγμές και εικόνες όπου η Ελλάδα θυμίζει failed state, ο κόσμος δεν είναι μαζικά άνεργος και κυνηγμένος. Η ανεργία έχει μειωθεί σημαντικά –με μισθούς πείνας και ωράρια λάστιχο, αλλά και πάλι–, ο κόσμος εργάζεται, είναι αναγκασμένος να πληρώνει κανονικά φόρους κοκ. Δεν έχει επομένως ούτε τον χρόνο

-ειδικά με τα σημερινά ωράρια- ούτε τα χρήματα, ούτε τους υπόλοιπους πόρους (γνώσεις, εργαλεία κοκ) για να πάρει στις πλάτες του συνολικά τις κοινωνικές λειτουργίες με όρους αλληλεγγύης. Ακόμα και εάν δίνει τα σαββατοκύριακά του και από το υστέρημά του για να ενισχύσει τις αποστολές αλληλεγγύης στη Θεσσαλία ή και τα πυροσβεστικά του Ρουβίκωνα, καταλαβαίνει κανείς ότι αυτό δεν φτάνει. Επιπλέον, παρότι ο κόσμος του κινήματος θα το κάνει για όσο αντέχει, δεν μπορεί να έχει συνολικό κοινωνικό πρόταγμα το να κάνει καθένas 2 δουλειές, μία το πρωί για να πληρώνεται και άλλη μία το βράδυ στην κοινωνική αλληλεγγύη (ή αντίστροφα), όταν το όραμά του είναι η μείωση του χρόνου εργασίας. Οι λειτουργίες της κοινωνικής αναπαραγωγής απαιτούν εργασία και άρα θέσεις εργασίας, που να πληρώνονται κανονικά και να έχουν συνθήκες υγιεινής και ασφάλειας κοκ. Δεν μπορούν οι αλληλέγγυοι και οι κατεστραμμένοι κάτοικοι να αποκαταστήσουν μόνοι τους όλες τις ζημιές, να μελετήσουν τα αντιπλημμυρικά, να τα κατασκευάσουν, να στήνουν σχέδια δασοπυρόσβεσης τον χειμώνα και να φυλάνε τα δάση το καλοκαίρι, να γίνουν γιατροί, νοσοκόμοι και διασώστες.

Χρειάζεται, επομένως, να συγκροτηθεί ένα ταυτόχρονα γειωμένο και ριζοσπαστικό πολιτικό πρόγραμμα αλλαγής της πορείας της χώρας προς όφελος των «από κάτω» αλλά και ένας αντίστοιχος πολιτικός φορέας που θα πάρει πάνω του αυτή τη διαδικασία, στη βάση μιας σύγκρουσης αξιών και πρακτικών: της αλληλεγγύης απέναντι στον παρτακισμό, της εργασίας απέναντι στο κέρδος, του δημοσίου απέναντι στο ιδιωτικό, και τελικά απέναντι στο ίδιο το καπιταλιστικό σύστημα στην Ελλάδα. Φαίνεται πως είναι ζήτημα επιβίωσης.

Σε αυτή τη διαδικασία, δεν αρκούν προφανώς τα ευχολόγια για μια «δίκαιη κοινωνία, ευημερία κλπ» αλλά δεν αρκούν και οι αντικαπιταλιστικές διακηρύξεις που επιχειρούν να κινητοποιήσουν τις λαϊκές τάξεις στη βάση της ιδεολογίας και όχι στη βάση συγκεκριμένων μαχητών πολιτικών αιτημάτων.

Αυτή η διαδικασία δεν είναι κάτι μακρινό. Χρειάζεται, για παράδειγμα, στο σήμερα, να λειτουργούν τοπικές συλλογικότητες που θα επιβάλλουν την ατζέντα τους ακόμα και ως αντιπολίτευση, πριν κερδίσουν ένα δήμο ή μια περιφέρεια. Να επιβάλλουν να γίνονται αντιπλημμυρικά έργα και έργα αντισεισμικής θωράκισης, και όχι βιτρίνας. Για να δώσουμε ένα πρόσφατο παράδειγμα του πώς επιβάλλει η αντιπολίτευση ατζέντα, η «Πόλη Ανάποδα» στη Θεσσαλονίκη έχει ως κεντρικό στόχο το να γίνει η ΔΕΘ μητροπολιτικό πάρκο. Με τη δράση της ανάγκασε τους υποψηφίους δημάρχους του «κέντρου», που δεν έλεγαν τίποτα για το θέμα, να το εντάξουν, έστω και προσχηματικά, στην ατζέντα τους. Η πρόκληση τέτοιων μετατοπίσεων μπορεί να οδηγήσει στην επιβολή της πολιτικής μας πρότασης, σήμερα. Για αυτό έχει τεράστια σημασία η ενίσχυση των δυνάμεων της Αριστεράς στην αυτοδιοίκηση και αυτή η εκλογική μάχη που έχουμε μπροστά μας. Αλλά και οι πρωτοβουλίες για τη δημιουργία νέων σχημάτων όπου δεν υπάρχουν, από την επόμενη κιόλας μέρα.

Σε αυτό το κομμάτι παρέμβασης, εντάσσεται και το να βάλουμε φραγμό σε πιθανή βίαιη αναδιανομή πλούτου προς τα πάνω, που θα σχεδιαστεί μετά από καταστροφές. Για παράδειγμα, να μην επιτρέψουμε να υπάρξει συγκέντρωση αγροτικών εκτάσεων στην Θεσσαλία μετά τις πλημμύρες. Είναι πολύ πιθανό, τμήματα του κεφαλαίου που θα δουν «ευκαιρίες» σε μία ακόμα κρίση, να επιχειρήσουν

να αγοράσουν για ψίχουλα εκτάσεις, πάνω στην αδυναμία των πιο χαμηλών στρωμάτων των αγροτών να ανασυγκροτήσουν την παραγωγή τους.

Να διώξουμε από πάνω μας όλη τη σκουριά

Σε αυτή την πορεία, χρειάζεται να απελευθερώσουμε όλες μας τις δημιουργικές δυνάμεις.

Να σταματήσουμε να θεωρούμε δεδομένους μια σειρά από «τρόπους» της ελληνικής αριστεράς που αντιστοιχούσαν σε μια τελείως διαφορετική εποχή.

Να συγκρουστούμε με τη συνήθεια που θέλει πολύ περισσότερο να συζητάει από το να δρα, έχοντας κάνει τη, σχεδόν ασυνείδητη, παραδοχή ότι το ζήτημα είναι να βρεθεί η «σωστή γραμμή», και όταν απευθυνθεί «στις μάζες» σε κατάλληλη στιγμή, θα την ακολουθήσουν. Καμία σοβαρή και μαζική πολιτική γραμμή δεν φτιάχνεται σε γυάλα, χωρίς να δοκιμαστεί σε ευρύτερη κλίμακα, και στο αν μπορεί να κινητοποιήσει σε μαζικές κοινωνικές πρακτικές και «από τα κάτω» ενσώματη παραγωγή και άσκηση πολιτικής. Εξάλλου, η αέναη συζήτηση για την γραμμή καταλήγει να γίνεται τρόπος για να παραμένουμε σε ένα "comfort zone" με ανθρώπους με τους οποίους έχουμε πολλά κοινά, αντί να αναμετρίομαστε με την αλλαγή του κοινωνικού συσχετισμού. Η αναζήτηση γραμμής προφανώς και έχει μεγάλη σημασία -αλλιώς ούτε θα διαβάζαμε ούτε θα γράφαμε-, το ζήτημα είναι να οδηγεί στη δράση.

Να περιφρονήσουμε οτιδήποτε δίνει μεγαλύτερη σημασία στον «εσωτερικό συσχετισμό» μέσα στην αριστερά, μέσα στα σωματεία ή σε άλλες μορφές οργάνωσης από ό,τι στον συσχετισμό με τον ταξικό αντίπαλο και τους πολιτικούς οργανωτές του.

Να συζητάμε αυτά που αυθόρμητα θεωρούμε ότι πρέπει να γίνουν, χωρίς να σκεφτόμαστε πρώτα τι κάνουμε συνήθως. Αυτό δεν σημαίνει να μην αξιοποιούμε εργαλεία που έγιναν ιστορικά, ακριβώς επειδή είχαν αποτέλεσμα. Να επιδιώξουμε, όμως, στο σήμερα να τα αξιοποιήσουμε με τρόπο που θα έχουν το μικρότερο κόστος για τους συμμετέχοντες, με το μεγαλύτερο αποτέλεσμα. Πόσο θέλησε στα αλήθεια να μάθει από την απεργία στην efood ακόμα και ο μαχόμενος συνδικαλισμός; Να μη φοβόμαστε μήπως δεν επαναλάβουμε κάποια παλιά πρακτική «για την τιμή των όπλων», όταν δεν παράγει αποτελέσματα, εφόσον έχουμε σκεφτεί κάποια νέα για να πειραματιστούμε.

Να μην διστάζουμε στην κατεύθυνση υλοποίησης τέτοιων σχεδίων από τους συλλογικούς μας φορείς, θεωρώντας ότι «δεν πρόκειται να γίνει». Για παράδειγμα, ο Σύλλογος Πολιτικών Μηχανικών Ελλάδος έχει χρόνια να κάνει συνέλευση. Είναι αδιανόητο να μην κάνει συνέλευση για να συζητήσει και να πάρει θέση για την αντιπλημμυρική προστασία στη χώρα, μετά από τέτοια καταστροφή.

Να μην φοβόμαστε να χρησιμοποιήσουμε νέες φόρμες επικοινωνίας, μην και τυχόν θολώσουν το κρυστάλλινο περιεχόμενο.

Να αναμετρηθούμε με τον αθηναϊκό συγκεντρωτισμό της ελληνικής αριστεράς, που ακολούθησε αυτόν του ελληνικού κράτους, ώστε να δώσουμε μεγαλύτερη σημασία στην περιφέρεια που χτυπιέται πρώτη και πιο σφοδρά από την κατάρρευση των μηχανισμών της πολιτικής προστασίας.

Γελαστή ανηφόρα

Σίγουρα αυτά που χρειάζεται να κάνουμε δεν είναι πολύ εύκολα, ποτέ όμως δεν ήταν εύκολες οι διαδικασίες που προετοίμασαν –πολλές φορές χωρίς να το γνωρίζουν– ριζικές ανατροπές στην ιστορία. Γνωρίζουμε ότι ζητάμε από τους εαυτούς μας και από ένα ευρύτερο πολιτικό δυναμικό να εμπλακεί ξανά πιο βαθιά, ενώ δεν έχει συνέλθει τελείως από το προηγούμενο στραπάτσο — σε αυτό ευτυχώς υπάρχουν πλέον και νεότερες γενιές. Ζητάμε να δοθεί χρόνος που γενικώς δεν περισσεύει, για αυτό έχει σημασία να αισθανόμαστε ότι παράγει αποτελέσματα. Προτείνουμε μια ανηφόρα· όταν βλέπεις έναν «αυτοδημιούργητο εφοπλιστή» να εκλέγεται με κόλπο αρχηγός στην αξιωματική αντιπολίτευση, κινητοποιώντας δεκάδες χιλιάδες ανθρώπους να τον ψηφίσουν, μπορεί να αισθανθείς ότι ματαιοπονείς.

Δεν υπάρχουν όμως πολλά που συγκρίνονται με την ομορφιά της οικοδόμησης ενός άλλου κόσμου στο τώρα, απέναντι στον καπιταλιστικό οδοστρωτήρα του κέρδους και στον κοινωνικό κανιβαλισμό. Με την ομορφιά του «να δίνεις το χέρι σου σε όποιον σηκώνεται» ή με τα λόγια του Βαγγέλη από τα Τρίκαλα, όπως τα μετέφερε ο σ. Δαμιανός: «Αν δεν ήσασταν εσείς –και οι οποιοιδήποτε στη θέση σας– σκεφτόμουν να τα παρατήσω όλα έτσι όπως είναι και να φύγω, να μην ανοίξω καν το σπίτι, όμως, εσείς μου δώσατε ηθική δύναμη να συνεχίσω».

Οι 2 φωτογραφίες είναι από τις αποστολές αλληλεγγύης της Αναμέτρησης στη Θεσσαλία.

Σημειώσεις

1. Κάποια στιγμή χρειάζεται επίσης να μάθουμε τις αποχρώσεις στην ελληνική αριστερά. Αν κάθε νομοσχέδιο είναι γκιλοτίνα, λαιμητόμος, ολετήρας, έκτρωμα και κάθε κυβέρνηση η χειρότερη που υπήρξε ποτέ, συνηθίζουμε και εμείς και όσες μας ακούνε, και δεν υπάρχει διαβάθμιση της σημασίας των πραγμάτων.
2. Η κοινωνική αναπαραγωγή δεν είναι βέβαια ουδέτερη, αναπαράγει και το εκμεταλλευτικό κοινωνικό σύστημα συνυφασμένα με τις στοιχειώδεις υλικές προϋποθέσεις για την ομαλή λειτουργία του
3. Μπορεί να φαίνεται κάπως αστείο αυτό να γράφεται από κάποιον που ασχολείται σχεδόν αποκλειστικά το τελευταίο διάστημα με τις εκλογές στο Δήμο της Αθήνας, αλλά η αξιοβίωτη ζωή στην Αθήνα είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την κατάσταση της περιφέρειας
4. Αυτή είναι η εικόνα που παρουσιάζεται, η πραγματικότητα των μηχανισμών που δούλεψαν σε αυτή την κατεύθυνση είναι πολύ πιο σύνθετη αλλά δεν αποτελεί αντικείμενο του κειμένου.